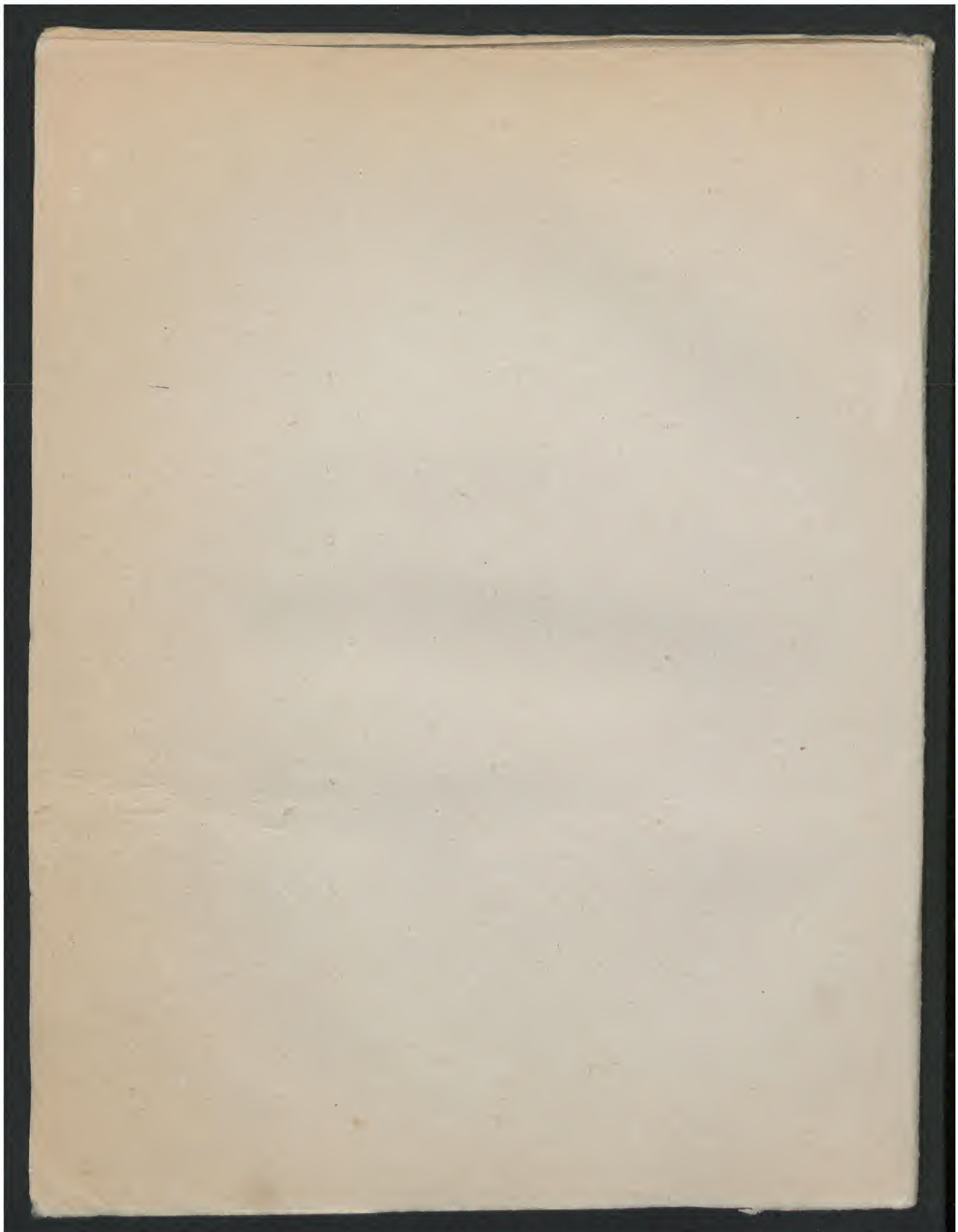

PAMFLET
1311

Des Ministerij tot Bremen Vriendelijke
TEGEN-BEDE NCKEN,
Aen den Eerweerdigen ende Hooghgeleer-
den Heere Paul van Eyzen, der H. Schrift Doctor, etc.

Waer inne

Op zijne/van hem alsoo genaemde/Bekencken van het Bremi-
sche Boeck/t'welck N°. 90. tegens de Predicanten tot Hamburg in Druk
uptghegaen is/

Christelijck ende beschepdelijck/ende sonder eenighe verbit-
teringhe/ gheantwoordt werdt.

Met aentwijinghe/ Wat in sulcken des Heeren Doct. Paul van
Eyzen Bedencken/ sonder ende bupten strydt is: Ende wat daer-
enteghen eene betere Verclaringhe/ ende vlijtigher over-
wedinghe der sake van noode heeft.

Mitsgaders eenen byghevoeghden Schrift/ aen de Heeren
Predicanten tot Hamburg.

Gedruckt tot Alckmaer, by Jacob de Meester,

Door Ambrosius Jansz. Boeckvercooper / woonende in de
Hal-steegh/ in den Boeckbinders Winckel/
tot Amsterdam, 1605.

1311 . 35

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Aen den Heere Doctorem Paulum van Eyzen, &c.

Erweerdighe/ Hooghghelerde Heer Doctor, als wy voorleden Jaer upt hooghwichtige oorzaken een Chriftelijck Bedencken aen de Heeren Predicanten tot Hamburggh/ mitsgaders eene Wijloopighe Vertellinghe der Hiftorien van de langduerende Sacrament-strydt / ende oock mede onlere oprechte Verclaringhe op de ghemelde Predicanten Bekentenisse / en daer by ghevoeghde vermaninghen / in Druick hadden ghegeven: Soo hebben wy met vlijt ghebeden/ niet allcen door de opene Druick/ maer oock door onlere byghevoeghde Privaet Schrijven/ aen den Eerbaren Raedt / ende het gheheele Ministerium tot Hamburggh (waer van de Copie aen't eynde deses Ghelchrifts te binden is/) Dat de sake tot behoorzijcke erkentenisse mochte ghebracht werden. Tot welke erkentenisse niet alleen hare ghewesene Collega M. Ioachimus Wermerus, maer oock Wy (Welcke die tot noch toe met smadelijcke lasteringhen op de Predick-stoelen van hen ongevoeghlijck aenghetoghen waren) ons goetwilligh ghepresenteert / ende toe overbloet begheert hebben. Dat sy met ons confereren, ofte van de voornaemste Daghden / die Wy hen nae dzinghende noodt/ van dese strydt voorghestelt hebben. Ut Godes Woort/ ende upt sekere onghetwijfelde Hiftorien ende Actis publicis, hares Schrifelijcken Berichts ons wilden laten toecomen.

Waer op wy dan in het anderde Jaer te verghreefs ghewachte hebben. Maer dies niet te min / met smerten bebinden moeten / Dat (alhoewel sy selfs eyndelijck hare nieuwe aenghestelde Forme des Ghebedts / waer door onse Schrift veroorzaeckt is/ hebben vallen laten) hebben sy ebenwel van het ongevoeghlijck schelden en verdoemen op hare Predick-stoelen/ gantsch geen eynde noch ophouden gemaect / Dat oock sonnighe upt haren middel (die doch soo coen niet en zijn/ dat sy aen ons selfs hare ghedichte beschuldighhe hebben laten toecomen) die daghelijcx ergher maken/ ende in dier maten drijven / dat Drome Godvrychtighe Ryden onder hare eyghene

Wienische
Schrift aen
de Predic
ten tot Ha
burgh
Anno 90.

Verfoeck
der Predi
canten toe
Wien
mitsgaders
hare presen
tatie.

Onchrijste
lijck en on
geboechtyck
schelden en
lasteren der
Hamburgger
Predicants
ten.

Q ij

ghene

ghene Toehoorderen van herten daer ober suchten ende claghen. Welckes Godt de Heere (als eene Wyse/Rechtsveerdige/Heylighe/ ende Almachtighe Godt) tot zijner tijt gewisselijck t'huys soecken ende rechten sal.

D. Pauli
van Eyzen
Bedeckens
gheschrift.

Maer in desen comt ons/Verweerdighe Heer Doctor, eerst dese dagē/upt Hamburg/onder V. C. Name een Schrift toe/ met den Tijtel. Eene Bedenckinge / over het Boeck der Bre-
mische Predicanten/ Anno 90. uptgegaen/ belangende de Lee-
re van het Testament des H. Abontmaels Jesu Christi. Wel-
ke aler het ons ter hande ghecomen was/ reede voor langhe
aen velen plaetsen is uptghebreyt gheworden. Derhalven wy
niet naeghelaten hebben / in de breefe des Heeren het selvighe
haest te doorlesen/ in hope/ dat wy daer inne de begeerde Chri-
stelijcke ende bescheydene Antwoordt (soo niet op onse ghee-
le Boeck/ inmers doch ten minsten / op de weynighe voor ge-
stelde Vraghen) vinden souden: Maer hebben dat gheheel op
eenen anderen slaggh ghestelt bevonden. Want noch de Status
causa, dat is/ waeromme het in de Sacrament-strijdt hupdi-
ghes daeghs te doen is / noch de Scopus, ofte besteck en perck
van onse Schrift / in achringhe ghenomen/ noch de Gronden
ende Argumenten (die wy tot mijsinghe des ontijdighen
Scheldens ende Verdoemens / ende tot bevoordinghe des
Vredens ende eenicheyts onder de Evangelische Kercke/aen-
ghetoghen hebben) nae behooren beantwoordt zijn.

Ghebreck
der ghe-
noemde Be-
denckens
schrift.

Maer daerentegen werden alleen uptbluchten gesocht/ van
t'ghene daer van geen strijdt en is. De woorden der Insettinge
des Abontmaels / ende sommighe spreucken der Schriftuere
werden bloot daer heen gheset / sonder Applicatie op den tegen-
woordighen strijdt / ende sonder bewijsinghe van eene sekere
Consequentie. Ut de Welandische Theologen Schriften wer-
den sommighe plaetsen aenghetoghen/welcke schijnen / als of
sy niet clær ghenoech ghesproken waren: Maer en werde niet
op der selvighe Verclaringhe ende Verstandt gesien. Daer toe
werden upt Bucero ende Philippo Melanthonē allcrhande Alle-
gata aenghetoghen/mitsgaders tweederlep wederhalinghe der
Concordi Formule Duptsch ende Latijn/maer sulcx alles en be-
rept in der waerheit dit eynde niet / dat het eene Wederleg-
ginghe onses Boecks soude zijn. Maer wanneer ment met
neer-

neerſticheyt aenſiet/ſoo dient het meederdeel tot bebeckinghe deſes/als van ons reede voorghgebracht is. Soo eene gheheele Cracht ende perſſinghe is de Waerheyt/ dat/ in't ghene ſp be-
 treden werdt/ſp dan noch ebenwel te voorſchijn comt / ende
 eenen Glants ende Stralen des lichts van ſich gheeft.

Cracht der
 Waerheyt.

Nu willen wy aen zijne plaerſe laten blijven / of ghy upt
 epghene beweginghe/ofte upt aendrijben der Predicanten tot
 Hamburg/ſulcke uwere Bedencken/op het Papier gebracht
 hebt. Oock of in deſe jammerlijcke Verſcheuringhe der arme
 ſeer verwonde Kercke Godes/Oude/Bedaeghde/ende anders
 wel verdiende Theologen niet meer toektaet/die/ met behouden
 der Goddelijcke waerheyt/ tot Vrede ende wechlegginghe de-
 ſes ſtrijds/ de voorghelagene Middelen te overweghen ende
 te vorderen. Als by de boven ghemelde Predicanten tot Ham-
 burg/ ende andere (welcke ſonder dat/ met den Anathematiſmis
 alſoo haetelijck ende wrevelijck / ende met bleechelijcken ijver
 gheheel inghenomen zijn) ongoedelijcke Suspicië ende ver-
 breendinghe der ghemoederen verder te ſtercken / ende die
 ſcheuringhe der Evangelijſche Kercken ende groutelijcke
 Verdoeminghen / ſoo onſaligh voor bele Drome Chriſtinen/
 te onderhouden.

Wat wat
 oorſake de
 ghenoemde
 Bedenckes
 gheſchift
 voort geco-
 men is.

Dit moghen D. E. ende andere Chriſtelijcke Luyden by
 haer ſelfs overweghen. Want wy in deſe onſere nootwendige
 Teghen-bedenckinge/ uwe hooghe Ouderdom gerne ver-
 ſchoonen willen / nae de vermaninghe des Apoſtels/1. Tim. 5.
 Te meer / dewijle ons anders niet bewust en is / dan dat ghy
 tot hier toe yet wat meer als vele andere in de Religions ſrij-
 den u vreedſamigh vertoont hebt / ende met Recuſatie en wep-
 gheringhe der Subſcriptie van het Jacob Andreaniſchen Con-
 cordi-Boeck/ ende anders met wederſpreken der ſchaedlijcke
 Vbiquitiſtiſche vernieuwinghe der Kercke Godes geen quaden
 dienst en hebt ghedaen. Oock in de Flacianiſche ſcheuringhe/
 van Philippo Melanthon (als een ghetrouwte hulper des Hee-
 ren Lutheri Saligher) u niet geheel afgeſondert en hebt. Oock
 noch niet en mijsdet/ deſen D. E. getrouwen Praeceptor ſooda-
 nighen ghetuygheniſſe te gheben/ dat daer upt te vernemen is/
 dat ghy oock niet en mijsdet/ dat de ſelvighe in de
 Sacrament-ſtrijd van geene dwalinghe overweſen is / ende

Waerom
 men tegens
 D. Paulum
 van Eyzen
 gerne alle
 ſachticheyt
 ſich in deſe
 Schrift be-
 neerſtighen
 wil.

Opzaeck deser Tegen-bedenckinge.

zijne leere ende meyninghe teghen Godes Woordt ende de Augsburgische Confessie niet en strijdt. Waer ober ghy u/ ooc booz een Vriendt Buceri, ende van de toeghedane der Wittenbergische Concordie Anno 36. opgherecht/ u verclaert ende vernemen laet : of wel van't verstandt der selvighe eenigh verschil daer mede onder loopt.

Propositie
deser schrift.

Waer van wy/met Christelijcke bescheydenheyt in het cozte te antwoorzen boozghenomen hebben/ ende booz't eerst verhalen: Wat wy in uwe ghemelde Bedenckinge booz recht houden. Daer nae oock aentwijzen willen/ wat wy van Godt wenschen ende bidden/dat ghy oock sonder hinderinge eenigher Personle ommestandicheyden u nu wederomme vriedelijck van ons wilt laten erinneren.

Waer mede wy tot beyden sijden het Ghebedt Christi helpen in't werck stellen/dat hy ons in eene Waerheyt heylighe ende onder elck ander/ende in hem eenigh maken wille.

Wat

Wat in D. Pauli van Eyzen Bedenckin- ghe/ sonder ende buyten strijdt is.

Erstelijck laten wy goet wesen/ wat ghy van de Hoocheyt ende Weerdicheyt der Inseltin- ghe des Heylighen Avontmaels: Oock dat de Wittembergische Concordie Formule nae te selbige verstaen moet werden/ in't lange handelt. Bekennē/ dat de woorden Christi Joā. 8. door een Rucht-snoer van alle Leere ende Bekentenisse in Gheloovens saken te houden zyn: Soo ghy blijven sult in mijne Woorden / soo zyt ghy mijne rechte Discipulen / ende sult de Waerheyt bekennen / ende de Waerheyt sal u byp maken. In dier voeghe wy oock vastelijck ghelooben / dat de Hemelvaert Christi Dupdighes daeghs de ware Ghemeenschap des Lichaems Christi soo weynigh verhindert/ als doe in't eerste Avontmael Christus aen de tafel den eenen Discipel naerder / ende van den ander verder gheseten is/ ende doch evenwel eenen peggelijcken Discipel met het gheheylighde Broodt/ de Ghemeenschap des Lichaems Christi te gheleelijck ghepresenteert is gheworden. Item/ Dat de Heylighe Christelijcke Kercke/ ofte geē Menschliche macht en heeft in het Heylighe Avontmael ende Testament Jesu Christi/ alsoo oock in andere Artijckelen der Leere ende des Gheloovens / sonder Godes Woordt/ ende veel min teghens Godes Woordt/ eenighe vergheelijkinghe te maken.

Ten tweeden/ staen wy toe / datter een onderschept is tusschen de alleene Gheestelijcke Pietinghe in't Gheloobe/ ende tusschen de Pietinghe in het Sacrament des Avontmaels. Ende dat Christus van de alleene Gheestelijcke Pietinghe zijnes Vleeschs ende Bloedts in Gheloobe Predickt Ioan. 6. Maer van de Pietinghe in't Heylighe Avontmael staet gheschreven in de drie Euangelisten en den Apostel Paulo: Dat onse Heere Jesus Christus/ in den nacht doen hy is ver- raden geworden/ het Broodt genomen/ gedanckt/ etc. Gelijck de gheheele Text hier van ooc den Kinderē uyt haren Catechismo bekend is.

Maer dewijle in uwe ghenaemde Bedenckinghe / waer inne het Onderschept deser beyder Pietinghe bestaet niet ghenoechsaem aengewesen werdt/ waer van ghy doch selfs vermaent/ dat het wel moet aenghemerckt werden / sal hier nae aen zyn plaetse hier van wijder Verclaringhe van ons gheschieden.

Ten derden / zyn wy geheel wel te vreden met alle de Allegatis, die uyt de Brief Buceri ad Episcopum Heref-phordensem, van u aenghetoghen werden.

Staen niet alleen toe / wat ghy uyt sulcke Brief stucxwijs aen- wijst/

Van de weerdicheyt des Avontmaels.

Wat de Rucht-snoer zyn om te oordeelen van heylighe ons stryde.

Dat de ware tegenswoordicheyt niet en werdt wech ghenomen door de Hemelvaert Christi.

Dat een onderschept zyn tusschen de alleene Gheestelijcke en Sacramentelijcke Pietinghe des lichaems Christi.

Van Buceri Brieven aen eenen Biscop in Engelande.

Wat in D. P. van Eyzen Bedenckinge
 wijst / maer wenschen / dat alle / welke de Waerheyt ende Dzebe lief
 hebben / de selvighe gheheele Bzief van beginne tot het epnde met
 neersticheyt aensien / ende de langduerende Sacrament-strijdt daer
 mede als noch wech ghenomen laten zijn / Ghelyck van sulcke Bzief /
 vooz de Wtlegginghe Buceri ober de vier Euangelisten te vinden /
 ende in't Jaer nae 1536. (ontrent in de vierde Maent / na de tot Wit-
 tembergh opgherechte Concordie) gheschreven is gheworden / son-
 der eenighe Tegensprekinghe des Heeren Lutheri, ofte van pemants
 anders in de Euangelische Kercken.

Inhoudt
 der ghemel-
 de Bzief
 Buceri.

Want daer inne vertelt Bucerus in't langhe / den oorsprongh des
 Sacrament-strijds / ende op wat wijse hy oock in desen strijde in't
 beginne gheromen is. Wijst aen / dat ober bepde syden mis verstandt
 ontsproten is / upt onghelycke Locutionibus ende maniere van spre-
 ken. Gheeft te kennen / dat Lutherus sommighe Redenen der Swit-
 sere anders opghenomen heeft / als sy van hen ghemeent zijn. De
 Switsers hierenteghen wederomine Lutheri redenen anders ver-
 staen hebben / als zijne meeninghe gheweest is. Hier over bekent Bu-
 cerus, dat hy oock vooz zijne Persoon bedencken ghehadt heeft / ont-
 sommighe redenen / als Lutherus ghevoert heeft / nae te volghen. Ge-
 lyck hy oock der Switsers redenen niet alle heeft willen ghebrup-
 ken / of hy schoon wel bekent / dat sy op bepde syden in de sin en me-
 ninghe van der Waerheyt niet afwijcken. Hy zijnes deels / heeft al-
 leen teghen de Phisicam conjunctionem, de wesentlijcke ofte natuer-
 lijcke vereeninghe des Lichaems Christi met het Broodt / ende des
 selvighe Insluptione in het Broodt / maer niet de waere Gemeen-
 schap des Lichaems ende Bloets Christi met Broodt ende Wijn in
 het Abondtmael teghenstreden. Maer bekent evenwel / dat hy de me-
 dedeelinghe des Lichaems ende Bloets Christi / die vooz den Ker-
 ken-dienst gheschiet / niet ober alle claer ghenoech uptgedruckt heeft /
 ghelyck als oock niet de Mededeelinghe des Gheests Christi / Wer-
 ghebinghe der zonden / ende Wedergheboorte / als dooz het Woordt
 des Euangelij / Absolutie ende H. Doope gheschiet. Want hy heeft
 alle tijdt besozght / dat niet de upterlijcke dienst der Medicanten dat
 ghene toeghelept werde / wat Christo eyghentlijck toebehoort. In
 welke of hy wel Lutherum eene tijdt langh vooz suspect ghehouden
 heeft / so wil hy doch ter eere Christi / tot Nutticheyt der Kercke / ente
 dat hy ende andere / dies te voorszichtigher hier inne zijn mogher / nae
 behooren bekennen / dat hy in D. Luther ende anderen / die wij van
 spreken aengevochten heeft / waer mede Christi gaven ende geschene-
 ken / die hy den zijnen / dooz den dienst der Kercke in't Woordt des
 Euangelij / Absolutie, Doope ende Abondtmael leystet / hooghghe-
 lijck gheroemt werden. Welcke wijse van spreken / met d'Apostoli-
 sche Schriften / ende met het Gheloove ende ghebrupck der gantsche
 Kercke Christi / wel ober een comt / ende seer dupdelijck sy / ende noch
 Christo

Het eerste
 Allegatum
 D. Pauli van
 Eyzen.

Het tweede
 Allegatum.

Christo ontrecke ofte beneme wat zijn werck ende gabe 3p / noch der Menschen ghemoedt van Christo afvoert op eenigh Menschelijck werck / soo verre alleen de Lypden vermaent werden / als D. Luther pleeghde te doen / dat sy met waren Gheloove in het gheheele Ministerio des Woordts ende der Sacramenten / des Heeren belofte ende gaven aenbeerden. Dat dit alsoo 3p / heeft hy in zijne Retractionibus, ende oock te voozen in sommighe zijner Boecken bewesen. Want hy noch vooz de Concordie sulcks bekent heeft / daer nae die / welke ten eersten in de strijdt gheraecht zijn / hare meyninghe over weder sijden in den voortganck des strijds beter verclaert hebben / ende hy met harer vele in bespreck daer over ghecomen is.

Het derde Allegatum.

Hier upt maecht uwe Bedenckinge de eerste drie Allegata, die wy gherouwelyck verduytscht hebben / ende volcomender / als van u gheschiet is / upt Bucero selfs vertellen willen / waer door een peghelijck vernemen can / waer heen het alles gaet.

Het vierde Allegatum, is oock onvolcomen van u aenghetoghen. Want Bucerus bepde van Woordt ende Sacrament schryft: Dat men bekennen moet / dat sulches alles alleen op des Heeren Ordeninghe / Cracht ende Werck / ende op geenes Menschen verdienst sich grondet. Ende dat dies halven Woordt ende Sacrament in de Kercke gheheel ghepresenteert werden / dat is / niet alleen het Gheluydt des Woordts / ofte der ghenaden teyckenen : maer oock te ghelijc / het belofde goet / ende die gaven Godes selve / welke in't Woort versproken werden : als in de Absolutie, verghevinghe der zonden: In de Doope / de Wedergheboorte ende inlijvinghe in Christum: In het Avondtmael / het ware Lichaem ende Bloedt des Heeren / dat is / de Heere selfs / ware Godt ende Mensch: want Christi Lichaem ende Bloedt teghenwoordigh van den ander niet afghesontert zijn. Daer op volght epudelijck / dat ghy aenwigst / dat de Sacramenten gheheel ende volcomen zijn aengheboden / ende ontfanghen werden van allen / welke de Woorden des Heeren ende de Insctinghe waer inne hy dese zijne gaven / ende sich selfs ons daer stelt ende mede deelt / gheheel gheloooven ende aennemen / of sy evenwel de selvighe onweerdigh ontfanghen / Dat is / niet ghenoechsaem onderscheyden / ende niet gheheel levendigh Gheloove / die sich door volle Bekeeringhe ende Liefde ghenoechsaem bewijset / de selvighe ghenieten. Welcke Lypden nu van sulcke meeninghe zijn / ende met de Kercke daer over ghen menschay houden / met den ghenen heb ick / spreeckt Bucerus, door Godes ghenade eene bestendighe Vrede ende ware Gemeenschay in den Heere. Welcken ick bidde / alsoo wel oock alle Ledematen der Kercke / ende der selver Dienaren / dat sy my vergheben willen / soo ick opt teghens sulcken Vrede / met Woorden / Schriften / ofte andere doen gehandelt hadde. Want ick bekenne / hoe swaer het is / als men oock onweten hier inne sich versondighet.

Het vierde Allegatum, upt Buceri Brieft.

A

Maer

Bucero ist
wat anders/
onweerdige
ende Godts
loofse.

Maer upt dese Woorden Buceri en volght niet / dat hem eender-
lep souden zijn / die hy onweerdigh noemt / ende dat die ghenaeemde
uwe Bedenckingshe / daer onder / oock die gantsch Godtloosen / ende
die sonder alle gheloobe zijn / verstaen wil.

Het vijfde
Allegatum.

Dat vijfde Allegatum, Welck ghy beveelt in acht te nemen / heeft
veel min pet wat dat strjdt / daer Bucerus schrijft / doe de Heer het H.
Abondtmael insette / ende de Discipulen het Broodt ende Wijn gaf /
sprack hy: Neemt heen / Eet ende drinckt / dat is mijn Lichaem /
dat is mijn Bloedt. Wie nu dese Woorden des Heeren niet Ghe-
loobe te ghemoet comt / soude die niet claerlijck sien / dat de Heer niet
alleen Broodt ende Wijn / maer met het Broodt ende Wijn / zijn
Lichaem ende Bloedt / welke hy aen de Stamme des Cruyces
voor ons opgheoffert heeft / ons presentere / dat is / niet een bloot
Cepcken aen zijn plaetse / maer hem selve / waerachtigh ende alsoo
sels wesentlijck / dat is / wat hy sels wesentlijck is. Want alsoo
werdt in desen handel het Woordt Wesentlijck ghebyrucht / waer
aen haer sommighe sonder noot ergeren. Maer is de Heere in onse
Abondtmael by ons teghenwoordigh / ende biedt sich ons soo waer-
achtigh aen / als hy hem de Apostelen aanbode : waeromme en sou-
den wy niet ghelooven / ende spreken met Paulo, Het Broodt dat wy
brieken / De Kelck waer by wy dancken / is de ghemeenschap niet
alleen des Broodts ende Wjns / maer oock des Lichaems ende
Bloedts Christi sels?

Het sesste
Allegatum.

Ghelijcker gestaltenisse heeft oock dat sesste Allegaet geenem strjdt /
datmen aen d'een sijde moet legghen de ghedachten van veranderinge
ofte insluptinghe nae plaetse ende stede / ende deses Weerelts
condittie ende epgheenschap. Ende datmen eenhoudigh den Heere
ghelooven sal / die ons beveelt in't H. Abontmael zijn Lichaem ende
Bloedt te eten ; ende den Apostel Paulo, die daer sept / Dese Wtdee-
linghe des Broodts ende Bekers is de Gemeenschap des Lichaems
ende Bloedts des Heeren / ende sulcx waerlijck in dier mate / dat
de Heere Jesus hoe langher hoe meer in ons leve / ende Wy in Hem /
ende dat wy in den Gheloobe aen hem ghesterckt / ende dies te meer
onsteken werden / ons gheheel tot Hem te begheven.

Het sevendde
Allegatum.

Alsoo is oock dat sevendde Allegaet sonder Strjdt / wanneer men
(gelijck hem Bucerus ober al verclaert) de Woordt / Neemt / Eet / door
eene Sacramentlijcke Synecochen verstaet. Waer van in Ortho-
doxo consensu wijtloopigh Bericht te vinden is. Die de Waerhept
selve is / sept Bucerus, spreect : Neemt heen. Verhalven soo gheeft
hy oock wat hy beveelt te nemen : Want Christus bedrieght nie-
mant : Maer beveelt / datmen van hem aenneemen sal zijn Lichaem /
dat voor ons gegheben / ende zijn Bloedt / dat voor ons bergoten is.
Soo gheeft hy ons nu sulckes / ende wy ontfangen sulckes van hem.
Wat behoeven wy dan ons twijffel te maken / om te erkennen ende te
bcken.

bekennen/ dat ons Christi Lichaem ende Bloedt teghenwoordigh 3p/ ende dat wy Christum selvs gheheel/ ware Godt ende Mensche/ tegenwoordigh hebben/ of wel alleen het Gheboode hem tegenwoor- digh siet ende voelt/ niet de Sinne noch het Vernuft?

Dit verciaert Bucerus met het volgende Exempel: Ioanni werde de teghenwoordicheyt des H. Gheestes ober Christo voorghestelt in de ghedaente der Dypbe. Daer schryft de Euangelist/ De Heplige Gheest is hier beneden ghecomen op den Heere/ in de ghedaente van een Dypbe/ ende is van Ioanne in dese ghedaente ghesien geworden. Evenwel en past noch en behoort de H. Gheest niet eenighe verande- ringhe des plaets. Gock hebben Ioannis ooghen aen den Heplighen Gheest niet gherecht.

Hier op volght uwe achste Allegatum: Waeromme wil men dan segghen/ dat (wanneer wy nae de woorden des Heeren spreken/ dat ons zyn Lichaem ende Bloedt in't Broodt ende Wijn/ ofte met Broodt ende Wijn ghegheven werdt) yet wat strax daer upt vol- ghen moeste/ dat of de waere Natuere in Christo/ ofte zijne eere ende Heerlijckheyt enteghen 3p/ ende sy wederomme hier beneden come in het wesen deses verganckelijcken levens/ welckes de veranderinghe van Stede ende Plaetse/ ende aenhechtinghe met de vergancke- lijcke dinghen onderwozpen is.

Het achste Allegatum.

Dit is wederomme bupten Strijdt/ ende en behoest niet meer als een neerstigh aenmercken/ wat Bucerus met dese zijne wijse van spreken/ verstaen wil hebben. Namelijck/ dat Christus nae zijne Menscheyt upt de Stede zijner Heerlijckheyt/ niet hier beneden ge- toghen noch aenghehecht sal werden. Want daer mede werdt ep- ghentlijck wederghelept/ dat sommighe leeren vaneene Lichame- lijcke teghenwoordicheyt onder de ghedaente des Broodts/ welcke Christus noyt belooft noch toeghelept en heeft.

Het neghende/ thierende/ ende elfde Allegatum, is van de meeninghe der oude Leeraren/ die Broodt ende Wijn in het Abondtmael ghe- noemt hebben Ghenade-tyckenen des Lichaems ende Bloedts Christi. Daer van schryft Bucerus, Dat wel de Heplighe Vaders sulcx schryven/ maer daeromme de Sacramentlijcke Tyckenen niet tot Tyckenen des Afwesenden Christi maken: seggen oock niet/ dat ons in het Abondtmael de Gheemeenschap ende des selven ver- meeringhe alsoo ghegheven werdt/ dat hy ons afwesent is. Het noe- men wel de H. Vaders de Sacramenten Tecken/ maer sy ver- staen sulcke Tyckenen/ in welker ghebyuwck/ dat ghene ons voor- draghen/ ende met een in de handt ghegheven werdt wat sy bedup- den/ Ghelijck als in sulckes exhibitivum Signum, ofte Tycken der Overgifte/ was de oplegginghe der handen/ ende dat de Heere zijne Discipulen aen blaefde. Met welke Tyckenen hy zynen zeghen/ en den H. Gheest te ghelijck mede schenckte.

Het negens de Allegatum.

Het thiende
Allegatum.

Dit Exempel / t'welck Buceri meyninghe verclaert / en hadde in uwen neghenden Allegato niet behooren achter te blijven / ghelijck het oock tot rechten verstande des thienden ende elfden Allegati behoort / daer Bucerus verder seyt : Wanneer nu de Heere selfs seyt : **Neemt/ Eet/ Dit is mijn Lichaem: Maer en seyt niet : Dit is mijn Gheest/ mijne Cracht.** Ende d'Apostel Paulus: **Het Broodt dat wy bryken / is dat niet de ghemeenschap des Lichaems Christi : Maer seyt niet / des Gheests ofte Crachts.** Ende de gheheele Kercke van de Apostelen tijden aen / sulcx gheloost ende bekent. Waeromme en souden wy oock niet / slecht ende eerboudigh ghelooven ende bekennen / dat in het Avontmael twee dinghen zyn: Het eene Hemelsch / des Heeren Lichaem ende Bloedt / dat is / de Heere selfs: Het ander Aerdtich / Broodt ende Wijn / welke alhier niet als bloote Tepcken des afwesenden Christi gherepcht werden / maer met dien werdt oock Christi Lichaem ende Bloedt / de Heere selfs / ons voorzgh stelt / ghegeven ende ontfanghen.

Het elfde
Allegatum.

Spndelijck beslupt Bucerus, t'welck u elfde Allegatum is. Soo en sal nu niemandt nae der H. Vaderen meyninghe connen segghen / dat Christus in't H. Avontmael afwesent zy / ofte dat alhier maer bloote Tepcken ghegeven werden.

Dit alles (segghen wy noch) is hupdighes daeghs / nae de boozende nae ghesettene verclaringhe Buceri soo gheheel sonder Strijdt / dat eben dese uwe Allegata het selvighe bevestighen / t'ghene in onse Historische Schrift in't langhe bewesen is / van de ghemaecte Wrede ende Genicheyt tusschen de Overlandtsche Theologen ende den Heere Luthero met den zynen. Ende bidden wy den Christelijcken Leser / dat hy alle de Retract. waer inne ghy schrijft / dat Bucerus sulcke bekentnisse met grooten yber veel en dickwils wederhaelt heeft / niet neersticheyt aensien / Lesen ende overweghen wil. Ghelijck sy niet alleen in zijne Commentarijs over de Evangelisten te vinden / maer oock tot Leipzig Anno 62. in een cleyn Boeckken / als een cozt Extract, te samen ghedruckt zyn.

Het twaelfde
Allegatum.

Ober het 26. Capittel Matthei staen dese woorden / die in uwe twaelfde Allegaet aenghetoghen werden: **Ich weet in den Heere / dat Martinus Luther van dese verborghentheyt / alsoo oock van andere stucken der Christelijcke Religie / eenen rechten sin heeft. Maer hy gheeft oock sonderlinghe den Oecolampadio op de selve plaetse een goet ghetuyghenisse. Dat zijne ende der zynen meyninghe anders niet als rechtsinnigh gheweest en is / so veel hy heeft connen verstaen ende innemen / ghelijck hy dan reede al te voozen in't langhe de verghelijckinge zijner meyninghe met Luthero aenghewesen heeft. T'welck in uwe Bedenckinge oock niet en behoorde uytghelaten gheweest te hebben.**

Het der
thiende Al-
legatum.

Dat ghy dan in uwe laetste Allegato aenwijst / is uyt Buceri Retracta-

tractatione over het seste Capittel Ioan. ghenomen/ ende en behoort niet soo seer tot de Leere / waer van hy in de voorgaende woorden bekennt/ dat sy nae den sin ende verstaent / by de doemaels strydende Partijen/ niet onghelijck gheweest is. Maer is veel meer een claghe/ dat/ dewijle het eene Deel aen het ander Deels maniere van spreken haer ghestooten hebben/ datmen over beyde sijde in de staende strijdt/ de saken te vele ghedaen heeft. Hier van seyt Bucerus, van het eene strydende Deel soo wel/ als van het ander: De Heere wil my ende alle andere vergheben/ soo ons in de Sacrament- strijdt erghent wat den Menschelijcken Waen ofte Affecten te veel nae ghegheven is. Want oock ons veel toeghemeten is gheworden / dat wy vooz het onse niet bekennen / ende dat niemandt in onse Schriften vinden sal. Daer toe zijn aen ons etlijcke wijzen van spreken verworpen / welcke ghelijck die van de H. Vaderen recht ende wel zijn ghebruyckt geworden / alsoo hebben oock wy de selvighe wel moghen Orthodoxe ghebruycken. Maer wat my aengaet / dewijle ick wel bekennen moet/ dat ick niet in alles soo voorsichtigh gheweest ben / om nae te onderzoeken ende te handelen / nae het ghene / dat Christi werck is. Boven dat niet soo eben in acht ghenomen hebbe/ dat ick den eersten Dienaren des Euangelij hare authoziteyt/ welke om de cere Christi wille haer toeromt/ toegheschreven hadde. Soo bekenne ick mijne ghebruyken willigh ende geerne vooz den Heere ende zijne Kercke/ ende bidde om verghevinghe vooz my ende andere. Want wie can ghenoechsaem vertellen/ hoe quaet ende schadelijck het gheweest is/ datmen ofte upt ghevatene waen/ ofte upt ontijdighen pber vooz desen tijt daer toe oorsaeck ghegheben ofte onderhouden heeft / dat de Kercken ende Ghemeenten Christi/ en der selven Leere ende Sacramenten gheperturbeert ende bedroeft gheworden zijn. De Heere verghebe het ons/ ende alle wat in dit gheval gheschiet is/ het 3p oock op welke wijze het wille/ ende beware ons verder vooz dit ende alle andere quaet/ Amen.

Dit wenschen sonder twijffel met Bucero noch huydiges daeghs alle vrome Christenen/ welke haer de schaden Iosephs hertelijck aennemen/ ende bidden wy D. E. wil selve oock in dese haren hooghen ouderdom/ dese des Heeren Buceri woorden in ulwen lesten Allegato met neersticheyt waernemen/ ende sich vzeemde zonden niet deelachtigh maken. *Quis explicet quantum malum in eo sit: vel errore, vel praepostero Coelo caulam dare, vel fovere, ut Ecclesiae Christi circa Doctrinam & Sacramenta eius turbentur?*

Ten vierden / en laten wy niet alleene geerne toe/ maer hebben u daer vooz te dancken/ dat ghy in't ghene / waer van onse Boeck wederomme ghetupghenisse gheeft / dat ghy teghen des Flacij Illyrici aenhangs Calumnien schrijft / De Heer Philippus is by de vereenighe/ die Anno 36. tot Wittenbergh opgherecht is/ ghebleven. Wy

Ghetupghenisse/ dat Philippus by de Concordie ghebleven is.

A ij willen

Van de
Schmalkaldische
Artickelen.

willen oock met u niet bechten ober de Schmalkaldische Artickelen/welcke Philippus Anno 37. mede onderschreven heeft. Waer van wy ebenwel in onse Antwoordt op de Confessie der Predicanten tot Hamburggh ghetrouwelijck vertelt hebben / wat teghen den Paenburgischen Keur ende Voersten dagh/ Anno 61. op bevoorderinghe des Keur-voerste Augusti tot Sachsen/ die doemaels de Theologische Faculteyt tot Wittembergh berichte heeft. Ende en verhindert ons doch het Artickel van het Avondtmael tot Schmalkald van Luthero ghestelt soo seer niet / dat wy de selvighe niet en souden connen roelaten / wanneer die nae aerdt ende wijsse van de Sacramenten te spreken verclaert werdt. Want het Broode in't Avondtmael niet wesentlijcker/maer Sacraments wijsse/ het waere Lichaem Christi is/ ghelijck sulcx in de Concordia recht verclaert is gheworden van de Sacramentlijke Eenicheyt. Op welke Concordie, men het oock op den Schmalkaldischen Conventu, in de Sacrament-strijdt blijven te laten bewillight heeft.

Van de
Eenicheyt
Philippi en
Lutheri.

Wy staen oock toe/ dat Philippus, nae vermoeghen der Concordien, waer toe hy hem noch in zijn Testament tot Wpmar/ Anno 40. ende in de Bries aen Timannum Amsterodamum, ende Albertum Herdenbergium, Anno 52. in de van Westphalo teghens Calvinum beweeghde strijdt/ bekent heeft) met den Heere Luthero eenigh gheweest/ ende ghebleven zy/ soo veel de hooft-handel aengaet / Wat in het rechte gebuyck des Avontmaels ons belooft en mede gedeelt werdt. Maer daer teghen en heeft Lutherus Philippum noyt ghedronghen/ alie zijne maniere van spreken/ die eene goede verclaringhe van bederf zijn/ nae te volghen / ofte in de nieuwe wederomme aenghebangene Sacrament-strijdt hem in te laten: ghelijck hier van onlanx in de wederlegginghe des Selneckerischen Testaments/ ende andersins in de Argumentis Philippicis, wijsder aentwisinghe gheschiet is.

Van Philippi
Schrijft/ en
wat voer
Allegara D.
Paul. van Eyzen
daer upt
aentrecke.

Wat nu upt alle Publicis Scriptis Philippi van u geallegeert wert/ nae de opgherechte Concordie, sulcx nemen wy voer bekent aen/ en hermanen u om de eere Christi willen/ dat ghelijck ghy het aen Philippo Melancthone goet hecetet / (als het aen sich selfs goet is) ghy in ghelijcker voeghe aen ons/ ende andere Godtbyrchtige Luyden/ dat selvighe oock goet zijn ende blijven laet. Veritas enim non ex personis, sed ex re ipsa aestimanda est.

Eenicheyt
der Sachsi-
schen Kercken
voer
Flacij ende
Westphali
nieuwen
strijde.

Want dat ghy aentwist / dat Philippus ter tijdt des Interims gheschreven heeft/ Dat in deses Landts Kercken/ van Sachsen aen tot in Denemarcken/ geen andere Leere zy aenghenomen/ als de Augsburgische Confessie verbaet / ende dat door Godes ghenade eene Godtsalighe / bestendighe ende Christelijcke eenvoudicheyt in de Kercken tot noch toe is onderhouden gheworden/ welckes niet en hadde connen geschieden/ wanneer de Leere verandert ofte verdonckert ware. Sulckes heeft hy met waerheyt connen schrijven/ dewijle
doen.

doenmaels des Flacij Illyrici en Westphali Strijdt noch niet de oberhandt ghenomen hadde / die hier nae in de Euangelische Kercken jammerlijcke verdeelinghen hebben aengherecht. Soo dat Philippus dese zijne meeninghe (die hy ende andere/ ghelijck hy meldet/ aenden Keur-voest Mauritium tot die tijdt souden gheschreven hebben) nopt verandert / die noch hupdighes daeghs bupten strijdt is/ dat de Leere van het Sacrament des Lichaems ende Bloeds Christi in onse Kercken niet groote neersticheit behouden is gherworden/ ende dat de waere teghenwoordicheit Christi verdedicht is. Ende dat in het ghebupck des Sacraments het waere Lichaem ende Bloed Christi ghegheven werdt. Maer men neme de verclaringhe Philippi daer hy/ waer mede hy oock voor de doot Lutheri, de waere Teghenwoordicheit verclaert heeft/ nae de Reghel : Christus en is niet om des Broodts/ maer om der Menschen wille teghenwoordigh.

Waere teghenwoordicheit.

Oock is dit gheheel bupten strijdt/ dat ghy verder aenwijst/ ex Refutatione privatae Missæ, S. Paulus en noemt het Sacrament nergent een Offer / maer eene Mede-deelinghe / ende Gemeenschap des Lichaems.

Het Sacrament is eene mede-deelinghe des Lichaems.

Maer dewijle ghy selfs schrijft (als sonder dat een peder bekend is) dat de Heer Lutherus haest voor zijne doot/ de Locos communes Philippi met grooten ernst ende ijver gheroemt / ende alle Predicanten ende Studiosis Theologiae bevolen heeft / soo slupten wy verder daer upt / Dat Lutherus oock van het Avondmael geen dwalende Leere daer inne ghevonden heeft / niet teghenstaende hy wel ghesien heeft / dat Philippus gheene Lichamelijcke teghenwoordicheit aen de Plaetse ende Stede des Broodts / noch gheene mondelijcke Prietinghe des Lichaems Christi / ephentlijck te spreken/ erghent settet. Ende is de gheheele Locus hier van / ghelijck hem Philippus verclaert heeft in zijne Locis, verdupticht te vinden in onse Historische vertellinghe/ G. iij. b.

Loci communes Philippi van Luthero oock gheroemt.

Wat oock nae Lutheri doot voor andere meer Boecken van Philippo gheschreven / ende opentlijck ghepubliceert zijn/ als Examen Theologicum, ende Responsiones ad articulos Bavaricos, waer upt wy in onse Boeck Philippi woorden hebben aenghetoghen / hoozen wy gantsch geerne/ dat ghy bekend / dat hy daer inne de ware Leere van't V. Avondmael Christi/ eenboudigh / recht ende repn weder verhaelt heeft. Maer waer is daer iune een eenighe Letter van eene Lichamelijcke Teghenwoordicheit ofte insluptinghe in't Broodt/ ende van sulcke eene Prietinghe des Lichaems Christi aen zijne Substantie, die door den vleeschlijcken Mondt gheschiedt? Welcke strijdt Westphalus nae Lutheri doot op nieuw beweeght heeft/ waer ober Philippus soo dickwoils met suchten gheclaeght heeft.

Ghetupgenisse D. Pauli van Eysen, van Philippi oprechticheit in desen strijdt.

De Duptsche Locos Communes, die hy Anno 53. ghelijck ghy seght/ met ephener handt gheschreven/ ende in opentlijcke Druuck upt

Duptsche Loci communes Philippi.

uyt gegheben heeft/houden wy vooz een edel Cleynmoedt der Kercke Godes/ en zijn ons dese woorden niet entegen / die ghy daer uyt aenwijst: Alsoo is dit werck ingheset / dat sulck een Avondmael daer ghehouden werde/waer inne men van den Sone Gods/ van zijn lijden ende opstandighe/ van zijne Belofte/ Ghenade/ ende Heerschappige predickt / ende spreken zgne woorden over ofte by het Broodt en Wijn/ ende deelen sulckes uyt onder de vergaderinghe / met welke Broodt ende Wijn hy ons zijn Lichaem ende Bloedt gheeft / ende daer dooz betuyght/ dat hy ons aenneemt/ tot zijne Ledematen make / ende gheeft ons verghevinghe der zonden / heeft ons met zijn Bloedt gherepuyght/ende wil in ons woonen.

Opentlijke
handelinghe
Philippi op
de Collo-
quijs.
Acta tot
Regens-
burgh.

Soo hebben wy in onse Historische Vertellinghe in't langhe aenghewesen/ dat ghy alhier selfs schrijft/ hoe de Heere Philippus de ware repne Leere van het Heilige Avondmael tot in zijn ouderdom en salige doot/op gemeene Colloquijs en in andere opentlijke handelinghe standvastelijck bekennt heeft. Ende dat sulcx de Acta betuyghen/ende insonderheyt de Acta op den Rijckdagh in den Colloquio tot Regensburgh ende Worms / waer van/ wat ghy in't Latijn aenwijst / hebben wy getrouwelijck verduytscht alreede vooz heen in onse Boeck gheset/ G.g. Item / I. iij. Dat het onnoodigh is sulcx alhier te wederhalen.

Apologia
Confess.
August.

Alsoo ist oock/ wat ghy uyt d'Apologia der Augsburgische Confessie wederomme in Latijn aenwijst / anders niet / als hier nae tot Regensburgh Anno 41. is wederhaelt gheworden/ waer van te voren meldinge gheschiet is/ende een pghelijck in Duytsch lesen mach/ in Duytschen Corpore Doctrinae.

Handelinghe
der Sach-
schen Ghe-
santen met
Philippo.

Maer of Godt wilde / het hadden de Sachsischen Steden Ghesanten Theologen, waer van ghy meldet / dat sy Anno 57. in Januario tot Wittembergh tusschen Philippo ende Flacio ghehandelt hebben/ haer lieben Praeceptoris (ghelijck sy Philippum noch doemaels noemden) ontschult dier mate ghereddert ende voozghestaen hebben/ als sy Flacio Illyrico bystandt gheleyst hebben / soo soude dese eenighe teghen alle des Flacij lasteringhen haer ghenoech gheweest zijn. Wat ghy schrijft/ Philippus heeft hem in de gantsche Handelinghe op zijne opentlijke Schriften beroepen/en insonderheyt op de Meckelburgischen Kercken ordeninghe / waer van hy ghesproken heeft/ Ghy hebt daer inne mijnen Consensum cum vestris Ecclesijs, die ick met mijne Hande gheschreven hebbe.

Soo heeft Philippus niet oorsaeck ghehadt / de twee Artickelen/ die ghy aenwijst / te wederspreken. De Obereencominghe sal ghestelt werden op de Leere der Augsburgische Confessie ende Schmalckaldische Artickelen/ als welke hy ten deele selfs gheschreven / ende soo vele Jaren daer nae verclaert heeft/ten deele onder gheschreven/ met behoudenis van het verstandt der Wittembergischen Concordie

cordie Formule. Item/ dat alle strafweerdighe dwalinghen sullen verwoyden werden/ der Papisten/ Interimisten/ Wederdooperen/ Sacramentarisen/ Serpeti/ Cameri/ der Antinomer Schwenckfelder/ ende Osiandristen. Want Sacramentarisen Philippus noyt anders beschreven heeft/ als die/ welcke upt het Sacrament alleen ledighe Teyckenen maken / of van eene bloote ghedachtenisse Christi/ ofte van eenen kenteycken der Christenen onder malcander/ ofte van eene Erinnerunghe tot liefde ende ghedult / welke dwalinghe hy niet eerst in de selvighe Handelinghe/ maer te voozen ende alle tyt verwoypt heeft/ gelijk upt alle zijne Schryften can bewesen werden.

Wat Philippus Sacramentarisen heet.

Ende hebben wy oock in onsen Boeck k. ij. ende ij. aenghetoghen het Bedencken Philippi, welke hy van de strijdt des Hepligē Avontmaels / op het versoek der Keur ende Vorsten / ghesiet heeft / in welke aent eynde dese Woorden aenghehanghen zyn/ dat Swinglius ofte andere dit segghen/ Het is maer een upterlyck Teycken/ ende de Heere Christus en is niet wesentlyck daer by. Item/ het is maer een Teycken / waer by haer de Christenen kennen / deser Redenen zyn onrecht.

Bedencken Philippi aen Keur ende Vorsten van het Avontmael.

In den Allegato, die ghy upt Philippi Antwoordt op het Wepmarische Condemnatie Boeck aenwijst/ is anders niet / dan wat in het Franckfurtische Affschepdt/ en in het voorghemelde Bedencken gheset is. Waer mede verstaen mochte werden / dat niet alleen van het Geestelghe Pieten ghesproken werdt/ is daer by gheseyt/ dat in het ingefette ghebyupck de Heere Christus waerachtigh/ levendigh ende wesentlyck teghenwoordigh is. Welcke woorden alsoo oock te voozen zyn ghebyupckt geworden in de Formula Concordiæ, welke met Bucero ghemaect is. Maer ten soude van u niet uptghelaten gheweest zyn/ dat in het ghenaeinde Antwoordt Philippi op het Wepmarische Boeck / oock dit van hem uptozuchelijck gheset is / Van den Swinglianen hebben sy eenen ghesuspecteerden Tittel ghemaect/ Oude ende Nieuwe Swinglianen/ ende en segghen doch niet/ wat sy nieuwe Swinglianen noemen. Item/ het maken de Wepmarische Dichters eene scheuringhe des Lichaems ende Bloedts Christi/ die geen Papist/ oock Lutherus niet ghemaect en heeft.

Philippi Antwoordt op het Wepmarische Condemnatie Boeck.

Het Allegatum upt Philippi Antwoordt ad Articulos Bavaricos, is van woordt tot woordt in onse Boeck verbuypst/ te vinden / k. j. Welckes wy doorgaens en sonder eenige twijffel voor recht houden.

Antwoort Philippi op de Wepmarische Keyckelen.

Dierghelgcken/ dat ghy upt het Bedencken aen de Stadt Byellaw aenwijst/ Philippus heeft hem in het Jaer 59. in den negende Maent voor zynen doot noch eenmael tot de Mechelburgischen Kercken ordeninghe met dese woorden gherefereert : Op dat gheene wijdtloopighe ende onsekerre Redene hier inne ghesocht werde/ sprek ic / dat ic blijve in de Forma, ghelijck in Examine Megalb. gheset is. Welckes ghelijck het buypen strijdt is / alsoo soudet ghy upt het ghemelde

Bedencken Philippi aen de Stadt Byellaw.

Wat in D. P. van Eyzen Bedenckinge
schrijven oock dese woorden Philippi niet met stil-swijghen voorby
ghegaen hebben. Dat Leonardus Stockel schrijft / Ich ende andere
sullen met Westphalo te samen spannen / ende des Westphali schriften
helpen stercken / Dat wil ick niet doen. Item / Men sal niet toe staen /
datmen allen Fantasijen op den Predickstoel brenghen / ende zinn oock
de Predicanten te vermanen / dat sy te boozen leeren / hoe die oude eer-
ste / ende repne Kercke van dese sake ghesproken heeft / alcer sy twist
beweghen.

Beslypt
des eersten
Deels deses
Schrifts.

Alsoo hebben wy tot hier toe de boorneemste stukken vertelt / die
wy in uwe ghenaeinde Bedenckinge achten ende houden / datse niet
alleen buyten strijdt / maer oock eene bevestinghe van t'gene zijn / dat
wy selfs in onse Boeck gheschreven hebben.

Daer by / wanneer uwe Eerweerdicheyt / ende de Predicanten
tot Hamburggh / bedacht waren blieden te laten / soo soude by hen het
ontijdighe ende onghevoeght schelden ende verdoemen wel achter
blijven.

Du bidden wy wederomme / het wilde D. C. van de resterende stuc-
ken / welke nu in uwe Bedencken mede onderloopen / onse Christe-
lijke Teghen-bedencken oock in't beste opnemen.

Het ander
Deel deses
Schrifts.

D. Paul. van
Eyzen maect
een ander
Scopum, als
in onse
Schrift
wtdrucke-
lijck ver-
claert is.

Eygent-
licke Besterck
en Perck van
onse Schrift.

Wat in D. Paul. van Eyzens Bedenckinge / eene wijdere
Verclaringe ende Teghen-bedenckinge van bederf is.

Want eerstelijck bevinden wy uyt den inganck van u Bedenc-
ken / dat daer inne de eygentijcke Scopus, Besterck ende Perck
van onse Schrift aen de Hamburgische Predicanten niet in
acht ghenomen is: waer van doch niet alleen de Tgtel, maer
oock het Beslypt van yegelijck deel / ghetuygenisse gheeft / nament-
lijck / dat wy om Godes ere ende der Kercken Christi gheluck ende
welvaerts wille / alle vrome Christenen / als oock de Heeren Predi-
canten selfs / op het ghetrouwelijckste ghebeden ende vermaent heb-
ben / dat sy van de Persoonen (teghen welke sy sijdt / teghen-wille /
ende vbandtschap ghevaet hebben) op de strydighe sake der Leere /
Eogen ende Hertten rechten wilden / ende soo men anders (dat Godt
verhoede) niet met opset teghens Godt ende teghens Conscientie
handelen wilde / in Godes vzeese / met een sachtmoedighen Gheest
overweghen wilden / wat doch de Leere der ghener zy / die men uyt
louteren haet / ende alleen tot verdziet / de namen der Calvinisten
ofte Philippisten opdzingt. Ende wat in de Sacrament- strydt voor
dese tijt voor boornemene saken / om de selvighe te beslechten / sich be-
gheven hebben. Ende hoe die selvighe hier nae wederomme vernieut
ende verbittert is gheworden. Ende by welcker meyninghe Philip-
pus Melanthon voor ende nae Lutheri doot ghebleven is. Wie oock
Ioannes Calvinus gheweest is / ende wat voor eene Leere van het
wvondtmael hy by des lebens- tijdt Lutheri (van welke hy eene lie-
de

ve Vyandt gheweest is) soo wel als nae des selvighe doot ghevoert heeft. Ende wie in ghemeene Religions handelinghe / der Augsburgische Confessions Stenden / met groote neersticheyt de verdoemingen verhoedt hebben. Oock wat van de / door de Papisten ende andere onrustighe Lupden / inghevoerde partyjsche Namen / Lutherisch, Philippisch, Calvinisch, te houden is.

Dese onse Opmerckinge werdt in uwe gemelde Bedenckinge veel anders / ende waerlijck onvriendelijcker wijze gheduydet / als of men de Toehoorders in haren eenboudigh gheloobe twijfelachtigh ende dwalende hadde willen maken / waer by dan den wyvel van vele onrustighe Clamanten gherechtverrdicht werdt / als of sy met voege den ghenen wederspraken / welke sy met den alder verhaetste namen pleegghden uyt te roepen / de welke oock uwe Bedenckinge sonder onderschept daer mede beticht / als of sy deser Kercken Leere ende Geloobe / nae de woorden Christi / vooz onrecht souden houden / ende daer teghen leeren ende schryven.

Maer wanneer ghy de Leere ende Gheloobe deser Kercken dat gene te zijn achtet / wat ghy selfs uyt Bucero ende Philippo aenrecht / ende wy tot hier toe ghetrouwelijck wederhaelt hebben / ende sulkes oock van den ghenen vooz recht ghehouden werdt / die men vooz teghenstrindighen houdt / comen wy niet sien / met wat voeghe sulcke Betichtinghe standt ende plaets vinden can. Maer gheven eenen peghelijck te bedencken / of daeromme de geheele Kercken deser Landen toe te meten is / dat het meerder deel der Clamanten, ende in hare ghevatene menninghe onwetende Averaers / teghen het rechte verstandt der insettinghe Christi / haer laten aen gheleghen zijn / noch by de opgherechte Wittenbergische Concordie bligven / maer met vernieuwinghe der eerste Hestighe / ende doch hier nae gheslechte en byghelepde Strijdt / van de Concordie afwijcken. Ghelijck sy dan sulkes met den grimmighen onmenschelijcken verdoemingen / die sy ghestadigh drijven / ghenoechsaem aenwijzen ende te kennen gheven / waer teghens wy vooznamenlijck ende eygentlijck onse schryft gherecht hebben / ende tot een Besluyt eenen peghelijck om de barmherticheyt Godes / ende om het Bloedevergieten Christi Jesu wille / vermaent ende ghebeden hebben / datmen dese soo langduerighe / ende doch dickwils gheslechte ende byghelepde strydinghe saken / in de vreesse des Heeren overweghen / ende sich met ontijdigly oordeel niet verhaesten / oock de wonden der Arme ende hooghbedroefde Kercke Godes niet verder opscheuren souden / maer veel meer daer heen trachten wilden / datmen de selvighe heelden / waerheyt ende vrede met herten soecke / de eere Godes ende de liefde des Naesten beboedere / ende (ghelijck waere Christenen toestaet) eenmael ophoude van de wercken des vleeschs / en daer tegens de vruchten des Geests in't werck ende metter daet bechoone / waer mede het Gheestelijck

Verkeeringe onses Scopi, ofte eygentlijcke eynddoel sake / waer heen onse Schryft gherecht is gheweest.

Men houdt vooz vanden / die in de Hoofst hand del van het Nuonmael even dat leeren / welck met de Concordia Buceri ende Philippi Verclaringe over een sient.

Wede ende Vermaninge aen eenen pegelijck in het Besluyt des Wemischen Schryfts.

Lichaem Christi / zijn Heplighe Ghemeynte / door Godes hulpe sonder verder verscheuringhe behouden mochte werden. Ende datmen met blijfchap staen mochte voor den Richterstoel Christi/welcke eenen pghelijck gheven sal nae zijne wercken.

Ten tweeden / dewijle dan upt voorgaende aenwijfinghe claer genoech is/dat onse Schryft een ander Wit ende Perck gehadt heeft/ als het in uwe ghenaeinde Bedenckinge gheduydt werdt / soo valt van sich selfs / dat voorghewent werdt : Als of de groote noot ghedwonghen hadde op het Bzeemisch Boeck te Antwoorden / ofte soo het inimers van verstandighe Christenen anders niet / als de dwinghende usordyft verstaen sal werden / ghelijck uwe ghedachte Bedenckinge veel spzeecht/ soo moeste vpyelijck upt onse Schryft van't stuck tot stücke/ met goede grondt van u bewesen gheworden zyn/ of het gheer/dat wy geschreben hebben/ voor ende aen sich onrecht/ ofte dat recht ende waer is/ van ons onrechtmatiger wijse aenghetoghen is. Welcke grondt ende Bewijs wy in sulcke V. E. Bedenckinge nergens vinden comen.

Maer ten minsten soude ons ende anderen de begeerde Antwoort op de voorghestelde weynighe Vraghen (in het derde Deel onses Schryfts/D. ij. ende iij.) voorghetomen zyn / daer op het alles niet den ander berust / wat wy anders in't langhe in de Historische Verclaringhe/hebben uptgevoert. Hadde men van dese pynccipale punten niet willen antwoorden/ soo soude men sich van anderen / tegens ons onverschulde saken niet hebben laten opbrenghen.

Dewijle wy ons oock sonder schulwe bekennen op de Verclaringhen der Leere van het Heplighe Avondtmael/ ghelijck die op eenderlep wijse altydt ghevoert heeft de Godesalighe Heere/ Praeceptor Philippus, (als ghy selfs dese Tjitel hem billijck toeschryft) nae de oygerechte Concordie (welcke Leere/ als des Heeren Christi/der Apostelen/ ende der ouden rechtgheloovighen Schrybenten leere/ men vpyelijck onder de verhatene Calvinische Name niet sal laten verdoemen / soo hadde men geen oozsaeck ghehadt ons daer mede verhaet te maken/ als of de Wtlandische Theologen onse Clienten waren/ die wy voorzaen wilden. Want ghelijck de waerheyt sich selfs ghenoechsaem voorzaet / ghelijck met dese Belijder der Waerheyt Philippus bestendighe vziendtschap ghewonden heeft/en bederft sp onses voorstandts niet / maer is veel meer te beclaghen/ datmen die voor zijne Vpanden houden wil/ welke haer van dese Leere oock huydighes daeghs niet affsonderen/ die ghy selfs aen Philippum Melanthonem voor goet ende recht erkent ende bekent.

Soo langhe oock niet bewesen werdt/dat wy eenigh sehzjiben aenghetoghen souden hebben/ van welke wy geen grondt souden ghehadt hebben/ soo souden wy ende andere billijck met de onghewoentde berichtighe verschoont zyn / als of men door soo vele ghehoopte Schrif-

De Wtlandische Theologen, welke met Philippo in desen Wetjickel eenigh zyn/ naemt men verhatender wijse/ ende doch met onboeghe/ Clienten der Bzeemische Vzedi-
santen.

Schrijften ende Brieven erghlistelick/als met Schaeps cleederen/de Lupden hadde willen bedrieghen / maer men wyse ons den arghe-
list in eenigh schryben aen/ dat van ons aenghetoghen is.

Ten derden/ Maer dit sal nu u Bewijs zyn/als of wy/mitsgaders de selvige Theologen, van de Eenicheyt des Geloovens in de Woorden Christi/ ende also ooc (als uwe woorden lupden) van de vereenighe/ Anno 36. op de woorden Christi opgherecht / afgheweken zyn: eerstelijck/dat ghy ons (by den onberechten ghenieenen Man de sake eenen schijn te maken) uyt Calvini Institutionibus aenwijst/dat hy gheschreven heeft: Ich bekenne/ dat de Broodt-bzekinghe een Symbolum is/ non Res ipsa, dat is/ dat het Broodt (eyghentlijck te spreken) in stukken ghebroken werdt / maer niet het Lichaem Christi selfs aen zijn wesen ende substantie.

Of Calvini
woordt/ die
van D. Paul.
van Eyzen
aengetogen
werdt/lecht
te verwer-
pen zyn.

Wat heeft men doch hier inne te straffen? Uwe Bedenkinghe seyt hier nae / Wanneer Christus spreekt / Dat is mijn Lichaem / soo spreekt Calvinus daerenteghen / Het is een Teyken/ ende niet het Wesen selfs. Liebe Heer Doctor, ghy hebt cozts te voozen Philippi Antwoordt op het Wymarische Condemnatie Boeck gheroemt / maer en staen oock niet daer inne dese woorden? Ghelijck de Ouden gesproken hebben/namelijck/Dionysius, Augustinus, Græcus Canon, Nazianzenus, Ambrosius, Prosper, is geheel openbaer uyt hare schrijften. Ende en can immers u niet verborghen zijn / dat dese ende andere Vaders/het Heylighe Broodt/ Sacramentum, Signum, Figuram, Symbolum, Typum, Antitypum, Exemplar, Similitudinem, Speciem, Imaginem, Pignus, Mysterium Corporis Christi, ende die Broodt-bzekinghe/ Monumentum & Symbolum Pasionis Christi, Item/Immolationem carnis, Mortem, Crucifixionem Christi, non rei veritate, sed significante Mysterio, ghenoemt hebben. Welckes in alle den Ouden reynen Kercken Schrijventen moeste verworpen werden / wanneer het aen Calvino soude verdoemt werden. Ende soudet ghy onses hopen/ het selfs daer voor niet houdé/ dat het wesen des Broots/ zy het wesen des Lichaems Christi selfs / het welke doch volghen moeste/ Si Panis non Symbolum, sed res ipsa, id est, Corpus Christi, substantialiter esset.

Het Broodt
en is niet
het wesen
des Lichaems
Christi/
maer des
selvigen Sa-
crament en
verborghens
heyt.

Hier nae treckt ghy sommighe woorden Theodori Beza aen/ Het Lichaem ende Bloedt Christi is soo verre van't Broodt/ soo verre de Aerde van den Hemel is. Maer bewijle die van u aenghetoghene plaetse in den voorgaenden ende naevolghenden Woorden gherecht werdt teghens de Transsubstantiatic, ende Plaetselijcke insluytinghe ofte aenhechtinghe des Lichaems Christi aen dat Broodt / welke oock in de Wittenbergische Concordie verworpen is. Maer daer teghen ende te ghelijck in de selvige plaetse bekennt werdt / dat de Heere Christus hem selve in't Avondtmael ons tot eyghen schenckt ende mede deelt/ soo soude men veel lieber sulcke maniere van spreken

Van de
aenghetoghe
ne Loco uyt
Theodoro
Beza.
Het woordt/
tegenwoordigh/
ende
afwesens
zyn/heeft
meer als een
bestandt.
Een anders
ist te spreken
van lie-
ghamelijcke
ken

S ij ken

tegenwoor-
dicheyt in
het Broodt/
een anders
van de ware
regenwoor-
dicheyt ende
ghemeen-
schap des
Lichaems
Christi in't
Wontmael.

ken commodè ende bequaem verclaren / ghelijck men dierghelijcke
Candorem in vele redenen des Heeren Lutheri toedoen moet / als on-
goedelijck voor ende nae afrucken / te meer / dewijle het woordt / Abes-
se, Afwesen zijn / aen sich selfs Ambiguum, ende van onghelijck ver-
standt is / ende alhier Secundum quid, namelijk / de situ loci gebzuypt
is / maer niet de Sacramentlijcke tegenwoordicheyt daer door wech
ghenomen werdt / waer van op andere plaetse / upt des Heeren Phi-
lippi schriften / wijdtloopigh gheseyt is.

Daer toe soo is het een anders te spreken van't Broodt / ende van
het Wontmael / daeromme de Consequentie niet en gheelt. Christi
Lichaem en is niet in het Broodt / ofte in de ghedaente des Broodts:
Ergo so en is hy niet in't Wontmael. Het en volghet oock niet / Chri-
sti Lichaem en is niet Wesentlijck in het Broodt. Ergo soo is hy
oock niet Sacramentlijck met het Broodt.

Wā de aen-
ghetoghe
Loco, upt de
Praefatione
Consensus
Orthodoxi.

Boven dit / treckt ghy upt de Praefatione Orthodoxi Consensus
aen / De tegenwoordicheyt des vleeschs Christi is nu op Aerde niet
noodigh. Maer waeromme werdt uptghelaten / t'ghene dat in de
tweede Editie des selvighen Boecks / Anno 85. gheschiedt / tot ver-
claringhe dupdelijck daer by gheset is / Nullus ergo Corporalis Prae-
sentiae Carnis Christi usus est hīc in terris, extra redemptionis nostrae ne-
gotium. Waer mede claer aenghewesen werdt / dat van de Lichamelijcke
Teghenwoordicheyt. Naer veranderinge der Stede ende plaetse /
sulkes ghesproken zy / welke in de Schriftuere geen grondt en
heeft. Maer daerom en volghet niet / Christi Lichaem en is niet Licha-
melijcker wijze aen die plaetse / daer het Broodt ofte de ghedaente
des Broodts ghehouden werdt : Ergo soo is hy in geender maniere
niet teghenwoordigh.

Van de
aengetogene
plaetse / upt
de Actis Pa-
latinorum.

Verder allegeert ghy een plaetse upt de Paltzgrabische Actis, maer
wat ghy voor een Boeck daer onder meent / en connen wy niet we-
ten. De woorden die ghy daer upt aentreckt / zijn dese: Wat Christus
op de Tafel nam / in stucken brack / ende de Discipulen in de Mont
gaf / is niet zijn Lichaem gheweest. Maer sonder twijffel is dit van
hen daer heen ghemeent / dat Christi wesentlijcke Lichaem niet op de
Tafel ghelegghen heeft / ende van daer niet de Handen Christi niet op-
gheheben / noch in stucken ghebroken zy / welches eyghentlijck te
spreken het Broodt toecomt / t'welck doch niet wesentlijck / maer Sa-
cramentlijcker wijze Christi Lichaem is.

Van de
plaetse / upt
de Brem-
sche Verant-
woordinghe
aengetogen.

Eyndelijck treckt ghy upt de Bremische Verantwoordinge / Anno
81. ghedruckt / aen / wat wy aldaer van de Verclaringhe der Sacra-
mentlijcke ende Mondtlijcke Nietinghe des Lichaems ende Bloedts
Christi geschreven hebben / dat de Oude Leeraers (tot Wederlegginghe
der Dupvellsche lasteringhe van het verschickelijck Eten des
Menschelijckē Vleeschs / ende Lichamelijck Drinken des Mensche-
lijckē Bloedts) alsoo te spreken gepleeght hebben / Dat onder ofte aen
het

Het Broodt/Christi Lichaem ende Bloedt in het Avondtmael ghe-
geten ende ghedroncken werdt. Ende dat sy sulcx verborghens wijze
verclaert hebben/ghelijck men mochte seggen. De Isracliten hebben
Christi Vleesch ghegeten aen het Manna/ende zijn Bloedt ghedron-
cken aen het Water uyt den Steenrotse. Hier en sien wy noch niet
wat daer aen te straffen is. Daeromme ghy het oock / in de Weder-
halinghe der boozighe/Calvini, Beza, ende der Waltzgrabische Bede-
nen/ met stil-swijghen gheheel voorby ghegaen hebt. Maer hoe salt
dan zijn/wanneer oock Heer Lutherus sulcke maniere van spreken/
die aen ons ghetadelt werden/selvs ghebruyccht hadde? Ghelijck wy
hier nae uyt zijne Kercken Postil/over de Brieft Dominica Sexagesi-
ma, aenwijsen willen.

Wy Eten
Christi Lic-
haem aen
het Broodt/
als gene den
seifden Chri-
stum dronck-
ken aen de
Steenrotse.

Verhalde het dese uwere Epiphonematis, als ghy aē uwe vermeny-
de Bewijs Allegata niet eenighe bittere smaetheyt aenhangt/ gantsch
niet van bederf en hadde. Wanneer nu Ita & Non, Jae ende Neen/een
dingh soude zijn/ soo sullen oock de Bremische Predicanten bewijsen
comen/ dat de aenghetogene redenen/inet des Heeren Christi Woord-
den in zijn V. Avondtmael/ende also oock met den Witterbergische
Concordie, eenigh zijn. Want ten is niet tegen den ander/dat Broodt
is het Lichaem Christi/namentlijck/Sacramentlijcker wijze: Ende
dat Broodt is het Lichaem Christi niet/namentlijck/wesentlijcker
wijse/ ofte alsoo/ dat het wesen des Broodts zy het wesen des Lic-
haems Christi. Item /Christi Lichaem ende Bloedt is tegenwoor-
digh/namentlijck/ om der Gheloobigen Menschen wille/ende Chri-
sti Lichaem en Bloedt en is niet teghenwoordigh aen Stede/Plaet-
se/ende Rupinte des Broodts/het welcke geene Belofte gheschiedt en
is. Item de Ghemeenschap ende Teghenwoordicheyt Christi dooz
het Gheloobe is ons alle tijt nuttelijck ende noodigh/ende de Licha-
melijcke teghenwoordicheyt des Vleeschs Christi en is ons teghen-
woordigh op Kerde niet noodigh. Ghelijck Christus selfs spreeckt/
Ick segghe u de Waerheyt/Het is u goet/dat ick henen gae. Item/
wat Christus zijne Discipulen in de Mondt gegheven heeft/is Chri-
sti Lichaem gheweest/Sacramentlijcker wijze te spreken. Ende wat
Christus in de Mondt van zijne Discipulen ghegheven heeft / en is
niet het Lichaem Christi wesentlijck gheweest. Want het Lichaem
Christi en wrdt niet met de Lichamelijcke Mondt ghenoten / ep-
ghentlijck te spreken/ ofte men soude dan des Paus Nicolai Decreet
willen toestaē/Dat niet alleen het Sacrament/maer oock het waere
Lichaem Christi/in der Daet ende Waerheyt/met de Handen des
Priesters ghehandelt / ghebroken / ende met de Tandē der Christ-
gheloobighen aen stucken ghebeten werdt.

Dit en heet
niet Jae tot
Jae makē/
maer Jae en
Neen be-
hoorlijcker
wijse anders
scheppen.

Sulkes wil uwe Gerweerdicheyt oock voor sich selve (als ghy
hier de Bremische Predicanten/ende oock alle vrome Christenen ver-
maent) wel bedencken/ende sich ende andere met de twijfelachtighe/
ende

Wat in D. P. van Eyzen Bedenckinge
ende van den Papiſten qualijck verſtaen de woorden des Menſche-
lijck Ghedichts niet bedrieghen laten. Want wanneer een Blinde
(ghelijck ghy verder aenhangt) den ander leydet / ſoo vallen ſy bep-
de in den kuyl.

Van de az-
gherogene
Artickelen
Philippi tes
gens Buce-
rum / No. 30.

Maer nademael wy in onſe Schryft niet van dat ghene / wat vooz
de Concordie, maer wat hier namaels gheſchiet is / vooznemelijck
ghehandelt hebben / is voozwaer / wat ghy upt de Sommarifche Ar-
tjckelen / welke Bucero Anno 30. tot Augſburgh van Philippo, dooz
den Keur-vozſlijcken Sachſiſchen Cantzler / Doctor Byucken / vooz
ghehouden zyn ſoude / aentreckt / eene onnoedighe uptvlucht / want
ſulck noch vooz de Concordie gheſchiet is. Maer doen ghy immers
ſulck hadde willen aentrecken / ſoude van u billick de ghehele Ant-
wozrdt Buceri op ſulcke Artjckelen daer by gheſet / oock in acht ghe-
nomen gheweest zyn / ghelijck de Heer Philippus hier nae in de Con-
cordie Tractaten / Buceri meyninghe veel beter inghenomen ende
verclaert heeft / ghelijck in onſe Schryft te vinden is. D. j.

De Concordi
Formale en
is niet ergh
liſtiger ofte
periculouſer
wyſe in het
Wenſche
Sommarie
Schryft
vertelt / die
doch de Ar-
gumentis
Philippicis
van wozrdt
tot wozrdt
daer nime
geſoren zy /
en ſoude
dat eenen
yghelijck
bekent is.

Ten vierden / is het eene ongoedelijcke Suſpicie / daer ons pericu-
leuſer wyſe van u gheduydet werde / dat wy de Concordi Formule
niet Letteren / ofte van Wozrdt tot Wozrdt niet vertelt hebben / ghe-
lijck of wy ſchuwe van de ſelvighe ghedragen hadden / daer wy doch
d' Oorzack van deſen in onſe Schryft D. iij. b. uptduckelijck ghe-
ſet hebben. Want dewyle de Artjckelen der Concordie eenen yeghe-
lijck bekent zyn / achtmen het onnoedigh de ſelvighe alhier te vertel-
len / maer de Sommarifche inhoudt is met Buceri woorden (waer
mede hy zijne Medegheſanten vermaent heeft tot onderſchryvinghe
der Concordie Artjckelen) tot deſen Eynde van ons vertelt / dat het
Verſtandt der ſelvighe des te beter erkent werde / ende hebben wy
ons daer by op de verdere / ende wijdeluſtighe Verclaringhen / in de
Actis ende Retractionibus Buceri, ghereferereert ende ghetoghen.

De Concordi
Artjckelen
moeren nae
de Vercla-
ringhe der
genen / welck-
ke by den
Handel tes
ghenwoz-
dich geweeſt
zyn / verſtae
weeden.

Maer nademael haest in den beginne / in de Formula Concordia
(die van u ſonder noot tweemaal wederhaelt is / eens Duytſch / de
tweedemael Latijns) gheſept werde / wy hebben gheloozt hoe Mar-
tinus Bucerus, zijne ende der andere Predicanten meyninge van het W.
Sacrament des Lichaems ende Bloedts verclaert) waer upt dan
volght / dat het Buceri ende der zijnen Bekentenis gheweest is / ende
derhalven nae harer ſelvs meyninghe te verſtaen zy / ghelijck men in
het Spreeckwozrdt recht ſept / Vnſquique est optimus ſuorum Ver-
borum Interpres. Het mochte ſich nemandt veel meer verwonderen /
waerom ons qualijck aſgenomen ſoude werden / dat wy de Somma-
riſche verclaringhe / welke Bucerus in ipſa Tractatione Concordia
ghedaen heeft / ende Heer Lutherus niet teghengheſproken heeft / den
Duytſchen Leſer hebben bekent ghemaect / ende waeromme de
rechte Verclaringen der genen / welke deſe Bekentenis gedaen heb-
ben / van nu ſoo gheheel daer achter / ende te rugghe gelaten werden.
Maer

He.
nde
ep.

ooz
ijck
Ar.
ooz
ant
ers
nt.
he.
en-
de

u.
ule
je.
rh
je.
je.
el.
er
he
let
op
de

ia
de
r-
p.
in
de
in
r-
l-
a
n
e
l.
c